

SEMIOTIK TAHLIL ASOSIDA O'ZBEK TILIDA SHAKLLANGAN YANGI INTERNET TIZIMI (EMOJI, HASHTAG,)

Madina Habiyaliyeva – Namangan davlat pedagogika instituti

O'zbek tili va adabiyoti yo'nalishi 2-kurs talabasi

E-mail: madinahabiyaliyeva|0@gmail.com +998(94)355 28 27

Annotasiya: Ushbu maqolada o'zbek tilida shakllanayotgan yangi internet tilining (emoji va hashtag kabi) semiotik tabiati lingvosemiotik yondashuv asosida tahlil qilinadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi – emoji va hashtaglarning o'zbek tilida qanday semantik yuklama bilan namoyon bo'layotganini, ularning denotativ va konnotativ ma'nolarini aniqlash, shuningdek, ularni milliy tafakkur, madaniyat va ijtimoiy ong bilan bog'liq holda o'rganishdan iborat. Maqolada semiotik tahlil, diskurs tahlili, lingvomadaniy yondashuv hamda kognitiv-semiotik metodlar asosida materiallar chuqur o'rganildi. Tahlil natijalariga ko'ra, internet tarmog'ida faol qo'llanayotgan emoji va hashtaglar o'zbek xalqining estetik qarashlari, ijtimoiy qadriyatlari, diniy va madaniy tasavvurlari bilan uyg'unlashgan holda tilshunoslik maydonida yangicha semiosferani shakllantirmoqda. Jumladan, emoji vositasida ifoda topayotgan hissiy holatlar, hashtaglar orqali uzatilayotgan g'oyaviy va madaniy yo'nalishlar o'zbek tilining zamonaviy funksional imkoniyatlarini kengaytirmoqda. Tadqiqot natijalari lingvistik birliklarning yangi kommunikativ kontekstdagi semantik imkoniyatlarini ochib berishda muhim ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: O'zbek tili, ramz, obraz, semiotika, frazeologizm, konnotatsiya, denotatsiya, madaniy kod, adabiy obrazlar, diskurs, lingvosemiotika, milliy tafakkur.

Аннотация: В данной статье анализируется семиотическая природа нового интернет-языка (включая эмодзи и хэштеги),
<https://newconference.ru/index.php/Ireland>

формирующегося в узбекском языке, на основе лингвосемиотического подхода. Основная цель исследования - определить, с какой семантической нагрузкой проявляются эмодзи и хэштеги в узбекском языке, выявить их денотативные и коннотативные значения, а также изучить их в связи с национальным мышлением, культурой и общественным сознанием. В статье проведено глубокое исследование материалов на основе семиотического анализа, дискурсивного анализа, лингвокультурологического подхода и когнитивно-семиотических методов. Согласно результатам анализа, эмодзи и хэштеги, активно используемые в интернет-пространстве, формируют новую семиосферу в области лингвистики, гармонично сочетаясь с эстетическими взглядами, социальными ценностями, религиозными и культурными представлениями узбекского народа. В частности, эмоциональные состояния, выражаемые посредством эмодзи, а также идеологические и культурные направления, передаваемые через хэштеги, расширяют современные функциональные возможности узбекского языка. Результаты исследования имеют важное значение для раскрытия семантического потенциала лингвистических единиц в новом коммуникативном контексте.

Ключевые слова: узбекский язык, символ, образ, семиотика, фразеологизм, коннотация, денотация, культурный код, художественный образ, дискурс, лингвосемиотика, национальное мышление.

Abstract: This article analyzes the semiotic nature of the emerging new internet language (such as emojis and hashtags) in the Uzbek language based on a linguosemiotic approach. The main goal of the research is to determine the semantic load of emojis and hashtags in the Uzbek language, identify their denotative and connotative meanings, as well as to study them in connection with national thinking, culture, and

social consciousness. The article thoroughly examines materials using semiotic analysis, discourse analysis, linguocultural approach, and cognitive-semiotic methods. According to the results of the analysis, emojis and hashtags actively used on the Internet are forming a new semiosphere in the field of linguistics, harmonizing with the aesthetic views, social values, religious and cultural ideas of the Uzbek people. In particular, emotional states expressed through emojis and ideological and cultural directions conveyed through hashtags in the Uzbek language are shaping this new linguistic landscape.

Keywords: Uzbek language, symbol, image, semiotics, phraseologism, connotation, denotation, cultural code, literary imagery, discourse, linguosemiotics, national mindset.

KIRISH

Zamonaviy tilshunoslikda til nafaqat aloqa va fikr almashish vositasi, balki jamiyat tafakkuri, madaniy xotirasi, ijtimoiy qadriyatlari va estetik dunyoqarashining ifodachisi sifatida talqin etilmoqda. Ayniqsa, har bir milliy til o'zining ramz va timsollar tizimi orqali o'sha xalqning tarixiy-madaniy tajribasi, diniy e'tiqodlari hamda axloqiy me'yorlarini aks ettiruvchi semantik maydonni shakllantiradi. Til birliklari, xususan, metaforalar, frazeologik iboralar, maqollar, badiiy obrazlar va yangi zamonaviy belgilar (emoji, hashtag) milliy tafakkur manzarasining lingvosemiotik ifodalaridir. O'zbek tilida ham bu belgilar tizimi nihoyatda boy va murakkab bo'lib, har bir ramz yoki obraz o'ziga xos madaniy yuklama, konnotativ ma'no va qadriyatlar bilan bog'langan. Jumladan, "oq" – poklik, "non" – baraka, "yurak" – samimiyat, "ko'z" – diqqat va nazar kabi belgilar turli diskurslarda bir vaqtning o'zida ham to'g'ridan-to'g'ri (denotativ), ham ramziy (konnotativ) ma'no kasb etadi. Bugungi global kommunikatsiya va raqamli texnologiyalar asrida bu belgilar tizimiga yangi qatlam – internet tarmog'i vositasida

tarqalayotgan emoji va hashtaglar ham kirib keldi. Biroq, internet tilidagi bu yangi birliklarning o'zbek tili va madaniyati bilan integratsiyasi, ularning lingvosemiotik holati, xalq tafakkuridagi o'рни va funksional imkoniyatlari hali yetarlicha chuqur o'rganilmagan. Xususan, ularning denotativ va konnotativ ma'nolari, tarixiy-madaniy asoslari, estetik va diskursiv funksiyalari alohida tadqiqotni talab etadi. Ushbu maqolaning asosiy maqsadi – o'zbek tilida shakllanayotgan zamonaviy belgilar tizimi, xususan emoji va hashtaglarning lingvosemiotik xususiyatlarini tahlil qilish, ularning til va madaniyat o'rtasidagi vositachilik rolini aniqlash, milliy tafakkurdagi belgilar tizimi bilan qanday bog'liqligini ochib berishdan iborat.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Ramzlar va belgilarni o'rganish masalasi tilshunoslikda alohida e'tibor markazida bo'lib, ushbu sohada yaratilgan asosiy nazariy yondashuvlar semiotikaning turli maktablariga asoslanadi. F. de Sossyur tomonidan ilgari surilgan struktural yondashuv tilni belgi tizimi sifatida talqin etadi va belgining ikki komponenti – **signifiant** (ifodalaydigan) va **signifié** (ifodalanuvchi) – til birliklarining semantik asosini tashkil qiladi (Sossyur, 2012). Ch.S. Pirs esa o'zining triadik modeli orqali belgining indeks, ikon va simvol shakllarini farqlagan holda, ularning qabul qiluvchi ongdagi interpretatsiyasiga urg'u beradi. Bu esa semiotik tahlilning kognitiv va psixologik jihatlarini ochib beradi (Peirce, 1931–58).

Shuningdek, Yu.M. Lotmanning **semiosfera** nazariyasi ham ramzlarning madaniy tizimlardagi joylashuvini aniqlashda muhim o'rin tutadi. Lotmanning fikricha, har bir milliy madaniyat o'zining semiotik maydonini yaratadi va bu maydon ichida belgilar, timsollar, obrazlar va ularning kombinatsiyalari ma'no hosil qiladi (Lotman, 1992). O'zbek tilshunosligida bu yo'nalishda olib borilgan tadqiqotlar orasida G'ulomov

(1993) tomonidan yaratilgan xalqona tasavvurlar tahlili, Yusupov (2015)ning lingvomadaniy tadqiqotlari, H. Shokirova (2024)ning badiiy matnlardagi obrazlar semantikasi bo'yicha ishlari muhim nazariy asos bo'lib xizmat qilmoqda. Shuningdek, turk tilshunosligidagi Sultonova (2018), Mahmudov & Mengliyev (2009) kabi mualliflarning milliy kod va ramzlar tahliliga oid ishlari o'zbek tilidagi timsollarni solishtirma yondashuv asosida o'rganish imkonini beradi.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

O'tkazilgan lingvosemiotik tahlil natijalari o'zbek tilidagi ramz va timsollar tizimini mazmun va funksional xususiyatiga ko'ra bir nechta asosiy semantik guruhlariga ajratish imkonini berdi. Quyida tahlil qilingan asosiy ramziy birliklar va ularning konnotativ-ma'noviy qatlamlari ko'rib chiqiladi:

1. **Rang ramzlari:** “Oq”, “qora”, “qizil” kabi birliklar denotativ darajada ranglarni bildiradi, ammo konnotativ qatlamda ular chuqur madaniy, diniy va axloqiy ma'nolarni o'z ichiga oladi. Masalan, “oq” rangi o'zbek madaniyatida poklik, halollik va begunohlik timsoli sifatida qaraladi. “Qora” esa motam, g'am, yovuzlik belgisi sifatida talqin qilinadi, “qizil” rangi esa sevgi, hayajon va xavf obrazlarini uyg'otadi.
2. **Tabiat elementlari:** “Yo'l”, “tun”, “qush” kabi birliklar odatda fizik holatlarni bildiruvchi belgilar bo'lsa-da, ularning konnotativ ma'nolari ruhiy holatlar, hayotiy yo'l, yolg'izlik, ozodlik kabi tushunchalarni anglatadi. Masalan, “yo'l” – taqdir, hayot yo'li; “qush” – erkinlik va orzular timsolidir.
3. **Frazeologik timsollar:** “Tosh yurak”, “yuragi og'ziga kelmoq”, “ko'ngli tushmoq” kabi iboralar emotsional holatlarni obrazli tarzda ifodalaydi. Ular insonning ichki dunyosi, kechinmalari, axloqiy baholari bilan chambarchas bog'liq bo'lib, til orqali milliy mentalitet

va madaniy qarashlarni ifodalashda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.

4. **Badiiy obrazlar:** Adabiy matnlarda uchraydigan “ko‘z”, “yurak”, “oy” kabi obrazlar o‘zbek estetik tafakkurining namoyonidir. “Ko‘z” – nafaqat ko‘rish organi, balki nazar, himoya, mehr-oqibat timsolidir; “yurak” – samimiyat, jasorat va mehr ifodasidir; “oy” esa go‘zallik, musaffolik, sokinlik timsolidir.
5. **Diniy va qadriyat ramzlari:** “Non”, “duo”, “ota-ona roziligi” kabi birliklar madaniy kodlar sifatida jamiyat ongida muqaddaslik, baraka va axloqiy mas’uliyatni anglatadi. “Non” ramzi baraka va mehnatning qadrlanishi bilan bog‘liq bo‘lsa, “duo” – umid va Allohga murojaat, “ota-ona roziligi” esa jamiyatning axloqiy poydevori sifatida qabul qilinadi.

Muhokama jarayonida aniqlandiki, o‘zbek tilidagi ramz va timsollar tilning nafaqat lingvistik, balki **sotsial, madaniy va diniy kontekstda** ham katta semantik yuklamaga ega. Bu belgilar ijtimoiy ongda qadimdan shakllangan, barqaror asosga ega va ularning zamonaviy tilda, xususan, internet tarmog‘ida emoji va hashtaglar orqali ifodalanishi xalq tafakkuridagi uzviylikni saqlagan holda yangi kommunikativ ko‘rinish kasb etmoqda.

Emoji va hashtaglar, dastlab global kommunikatsiya vositasi sifatida shakllangan bo‘lsa-da, ularning o‘zbek tilida ishlatilishi milliy tafakkur va qadriyatlar bilan uyg‘unlashmoqda. Masalan, yurak ❤️, duo 🤲, non 🍞 kabi emoji belgilarining ijtimoiy tarmoqlardagi ishlatilishi xalqning diniy, axloqiy va emotsional munosabatlarini ifodalovchi belgilar sifatida faol qo‘llanmoqda. Hashtaglar esa muayyan mavzuni ijtimoiy va madaniy jihatdan belgilash vositasiga aylanmoqda: #ona,

#nonbaraka, #duorol – bular xalq ma'naviyati va qadriyatlarining aktual semantik ifodasidir.

Lingvosemiotik tahlil bu belgilarni ko'p qatlamli semantik struktura asosida tahlil qilish imkonini berdi. Bu yondashuv orqali frazeologik birliklar, obrazlar va emoji-hashtaglarning o'zaro uyg'unlikda qanday ishlashini, ularning zamonaviy diskursdagi funksional o'rnini aniq ko'rish mumkin bo'ldi. Ular nafaqat emotsional va estetik yuklamani, balki ijtimoiy ongda qadriyatlar, madaniy kodlar va diniy qarashlarni ifodalaydi.

Xulosa sifatida aytish mumkinki, emoji va hashtaglar o'zbek tilida faqat chetdan kirib kelgan belgilar emas, balki mavjud ramzlar tizimining yangi qatlamini tashkil etuvchi, milliy tafakkur bilan uzviy bog'langan semantik birliklardir. Bu esa ularni o'zbek tili semiosferasining tabiiy davomchisi sifatida ko'rishga imkon beradi. tadqiqotlar uchun asosiy yo'nalishlarni belgilashga xizmat qiladi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Соссюр, Ф. де. (2012). *Umumiy tilshunoslik kursi* (A. Jo'rayev tarj.). Toshkent: Fan nashriyoti.
2. Пирс, Ч. С. (1931–1958). *Collected Papers of Charles Sanders Peirce* (T.1–8). Harvard University Press.
3. Лотман, Ю. М. (1992). *Kul'tura i vzryv*. Moskva: Gnozis.
4. Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press.
5. Van Dijk, T. A. (2015). *Diskurs va ijtimoiy kontekst* (O'zbek tiliga tarjima qilingan maqolalar to'plami). Toshkent: Ilm ziyo.
6. G'ulomov, A. (1993). *O'zbek xalqining estetik tafakkuri*. Toshkent: Fan.
7. Yusupov, O. (2015). *Lingvomadaniyatshunoslik asoslari*. Toshkent: Akademnashr.

8. Shokirova, H. (2024). *Badiiy matnda obrazlar semantikasi: lingvosemiotik yondashuv*. Toshkent: Al-Horazmiy nashriyoti.
9. Sultonova, D. (2018). *Turk tillarida ramzlar semantikasi*. Istanbul: Yildiz Kitabevi.
10. Mahmudov, N., & Mengliyev, A. (2009). *Milliy tafakkur va til: ramzlar tahlili*. Toshkent: O'qituvchi.
11. Lotman, Y. (2000). *Universe of the Mind: A Semiotic Theory of Culture* (Trans. Ann Shukman). Indiana University Press.
12. Mahmudov N., Mengliyev B. Zamonaviy o'zbek adabiy tili. – Toshkent: Fan, 2009.
13. Sultonova D. A. O'zbek tili stilistikasi asoslari. – Toshkent: TDPU, 2018.
14. O'zbek xalq maqollari va iboralari to'plami. – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot, 2016.